

Ks. Konrad Fedorowski

Represje Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Sandomierzu wobec Kościoła rzymskokatolickiego w latach 1944-1956 – problematyka personalno-organizacyjna

Streszczenie

Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Sandomierzu był lokalnym organem aparatu represji w Polsce. Został utworzony w październiku 1944 r. pod nadzorem wysłanników RB PKWN z Lublina. W pierwszych miesiącach funkcjonowania urzędu jego sytuacja materialna i kadrowa była trudna, brakowało umundurowania, ponadto społeczeństwo bardzo negatywnie oceniało służby bezpieczeństwa. W latach 1944-1956 terenową komórką bezpieczeństwa kierowało łącznie 14 funkcjonariuszy. Kiedy pozycja komunistycznej władzy stała się niezagrożona, pierwszoplanowym wrogiem komunistów stał się Kościół katolicki.

Inwigilacją Kościoła na terenie powiatu zajmowała się Sekcja V PUBP w Sandomierzu. Autor dotarł do jej sprawozdań obejmujących lata 1948-1954. Funkcjonariusze PUBP w Sandomierzu w swej pracy wykorzystywali sieć agenturalną, która dostarczała doniesienia o charakterze operacyjnym oraz informacyjnym. Niekiedy funkcjonariuszom udało się zwerbować do współpracy osoby duchowne, wielokrotnie posługując się przy pozyskiwaniu podstępными metodami.

Na podstawie analizy materiałów archiwalnych można stwierdzić, że miejscowy urząd miał niewielki wpływ na instytucje kościelne. Działania operacyjne prowadzone wobec tych organizacji przynosiły niewielkie efekty. Sieć agenturalna w większości nie spełniała swych zadań, często unikając współpracy. Sami funkcjonariusze krytycznie oceniali działanie sieci agenturalnej. Poziom pracy operacyjnej oraz kontaktowanie się z informatorami znacznie odbiegał od stawianych założeń.

Niemniej jednak działanie PUBP wobec Kościoła przyczyniło się do osłabiania roli Kościoła w społeczeństwie. Wiele podejmowanych inicjatyw utrudniało działalność duchownym, stawiającym opór komunistycznym władzom.

Repressions of the District Office of Public Security in Sandomierz Towards Roman Catholic Church in the Years 1944-1956 – Personal and Organizational Question

Summary

The District Office of Public Security (PUBP) in Sandomierz was a local machine of repression in Poland. It was set up in October 1944 under a supervision of Ministry of Security (RB) of Polish Committee of National Liberation (PKWN) envoys. In its first months of function, the financial and personnel situation was difficult, there was a lack in uniforms; moreover, the society assessed the security service very negatively. In years 1944-1956, the local section was run by 14 functionaries. After the position of the Communist government had already been well established, the chief enemy of the Communists became the Catholic Church.

One of the tasks of the Office was surveillance of the clergy and the diocesan institutions in the area of Sandomierz (curia, seminary). 'Inimical' clergymen were repressed by arresting, intimidating, threatening, summoning for talks, back taxes. Furthermore, the private lives of priests, their health conditions, jobs and views, private and business trips were also the objects of interests of the Office. The Deanery conferences, which were held periodically by the bishop's order, were also under surveillance.

Section V of PUBP in Sandomierz dealt with the Church surveillance. The author of this dissertation got to its reports covering the years 1948-1954. The functionaries of PUBP in Sandomierz used spying network in their work; the network provided operational and informative reports. In some

cases, clergymen were conscripted to collaborate with the functionaries, many times by use of deceitful methods.

Basing on the analysis of the archival data, one can conclude that the local office had no great influence on church institutions. The operations conducted towards those organizations achieved little effects. The network of agents mostly did not fulfill its assignments, mainly by avoiding cooperation. The functionaries themselves assessed the actions critically. The level of their operational work and contacts with informers deviated considerably from the issued assumptions.

However, the operations of PUBP towards the Church lead to weakening the role of the Church in the society. Many of the undertaken initiatives hindered the activities of the clergymen who resisted the Communist Government.

Ks. Marek Kozera

Streszczenie

Świątynie dekanatu zawichojskiego i ich wyposażenie w świetle wizytacji biskupa Załuskiego z 1748 r.

Artykuł dotyczy kościołów katolickich dekanatu zawichojskiego w połowie XVIII w. Oparty został na protokołach wizytacji diecezji krakowskiej przeprowadzonej z inicjatywy biskupa krakowskiego Stanisława Załuskiego w 1748 r. Dekanat zawichojski obejmował wówczas 13 parafii i dwie filie. W artykule opisano kwestie związane z prawem patronatu, wezwaniem świątyń i ich historią. Następnie przedstawiono ich wygląd zewnętrzny i wyposażenie (m.in. ołtarze, chrzcielnice, relikwie, szaty liturgiczne). Całość kończy opis księgozbiorów parafialnych.

Summary

Temples of Zawichost Decanate and his Equipment on the Light of Bishop Załuski's Visitation in the Year 1748

The article concerns the catholic churches of Zawichost Decanate in the middle of the XVIII century. It was based on the official records from the visitation of Kraków Diocese which was executed at Bishop of Krakow Stanisaw Zauski's suggestion in 1748. At that time The Decanate of Zawichost consisted of thirteen parishes and two branch offices. The article describes the issues connected with the law of the patronage, the invocation of temples and their history. The subsequent part of the article presents the external appearance of the churches and their equipment (among other things: altars, baptismal fonts, relics, liturgical vests). The article ends with the description of the parish libraries.

Katarzyna Misiura

Streszczenie

Kwestia kultu maryjnego po Soborze Watykańskim II

Powodem do odnowionego spojrzenia na kult maryjny był Sobór Watykański II. Maryja coraz częściej jest przedstawiana jako Osoba słuchająca Boga i wzór dla Kościoła. Kult Maryi skupia się więc na rozważaniu Słowa Bożego, miłości Boga i człowieka – żeby być podobnym do Maryi; choć nie pomija tradycyjnych praktyk, np. Różańca czy modlitwy Anioł Pański. Najważniejszy w tym kulcie jest udział w liturgii.

Niniejszy artykuł stara się przedstawić takie ujęcie kultu maryjnego znajdujące się w wybranych tekstach Magisterium Kościoła (Soboru Watykańskiego II, Pawła VI, Jana Pawła II, Katechizmu Kościoła Katolickiego, Benedykta XVI) i niektórych teologów (Wincentego Granata, Czesława Bartnika, Hansa Ursa von Balthasara, Stanisława Napiórkowskiego.)]

Summary

The Question of the Cult of Mary after Second Vatican Council

The reason for a review on the cult of Mary was the Second Vatican Council. Mary has been increasingly portrayed as a person obedient to God and the model for the Church. Hence, the Cult of Mary was focused on considering the Word of God and God's love to the man - to be like Mary, but at the same time does not ignore traditional practices, such as the Rosary and the Angelus. The most important element of this cult is participation in the liturgy.

This article attempts to present the cult of Mary in the following selected texts of the Magisterium of the Church (Second Vatican Council, Pope Paul VI, Pope John Paul II, the Catechism of the Catholic Church, Pope Benedict XVI) and of some theologians (Wincenty Granat, Czesław Bartnik, Hans Urs von Balthasar, Stanisław Napiórkowski).

Ks. Leon Siwecki

Streszczenie

Z refleksji nad katolickością Kościoła

Powszechna i partykularna płaszczyzna Kościoła, jego uniwersalny i partykularny wymiar winny cementować i integrować jego katolickość. Prowadzi to do wzajemnego ubogacania Kościoła powszechnego i lokalnego, a tym samym do uniknięcia jałowych uniformizmów i partykularyzmów. Jednostronne i nieproporcjonalne akcentowanie jednego lub drugiego elementu wywołuje poważne konsekwencje eklesjologiczne. W rezultacie powstaje „uniwersalizm” oraz „uniformizm”, z drugiej zaś „partykularyzm” oraz swoisty „indywidualizm”.

W katolickość jest wpisana nie tylko różnorodność charyzmatów, tradycji duchowych i liturgicznych, urzędów, lecz także różnorodność Kościołów lokalnych. Jest oczywiste, iż inkulturacja, katolickość, misja i ekumenizm stanowią zatem płaszczyzny, które są wewnętrznie związane ze sobą. Jedność *Catholica* ukazuje znaczenie Ducha Świętego, jako transcendentnej zasady jedności *Catholica* oraz jej relacje do natury sakramentalnej Kościoła.

Poprzez powszechną naturę Ewangelii, którą karmi się Kościół lokalny oraz w związku z tym, że Kościół lokalny stanowi obraz Kościoła powszechnego, winien on uczestniczyć w misji ewangelizacyjnej Kościoła powszechnego, doprowadzając w ten sposób do doskonałości komunii z Kościołem powszechnym. Katolickość stanowi notę Kościoła wyrażającą pełnię, integralność, całość życia Chrystusa. Katolickość jest istotnym elementem komunii, gromadzi wszystkich ludzi każdego czasu i miejsca, rasy i kultury we wspólnotę, w której objawia się i urzeczywistnia jedyny Kościół Boży. Tak więc katolickość Kościoła implikuje otwarcie i uległość Duchowi Świętemu i może być zrozumiana tylko w perspektywie eklesjologii pneumatycznej. Sam fakt powstania nowego Kościoła lokalnego nie sprawia, że Kościół Boży jest bardziej katolicki, bowiem katolickość urzeczywistnia się poprzez wcielanie zbawienia w konkretnym miejscu, w którym znajdują się wiara, *koinōnia*, Eucharystia, posłanie wszystkich Kościołów.

Summary

From the Reflection on Catholicity of the Church

The universal and particular aspect of the Church, her universal and particular dimension ought to cement and integrate her catholicity. This leads to mutual enrichment of the universal and the local Church, and thereby avoids the barren uniformism and particularism. The one-sided and disproportionate accentuation of one or the other element causes serious ecclesiological consequences. It results in „universalism” and „uniformism” on the one hand, and „particularism” and specific 'individualism’ on the other.

In catholicity there are written not only the variety of charismas, spiritual and liturgical traditions, offices, but also the variety of local Churches. It is obvious, that inculturation, catholicity, mission and ecumenism have become the dimensions which are connected with one another internally. The unity of Catholicity portrays the meaning of the Holy Spirit, as the transcendent principle of unity of Catholicity and her reports to the sacramental nature of the Church.

Through the general nature of the Gospel, which feeds the local Church and due to the fact, that the local Church constitutes an image of the universal Church, it ought to participate in the evangelical mission of the universal Church perfecting in this way the communion with the universal Church. The catholicity makes up the note of the Church expressing fullness, integrality, the whole life of Christ. Catholicity is the essential element of the communion, it accumulates all people of every time and place, race and culture in the community in which manifests and realizes the only God's Church. So the catholicity of the Church implies its submissiveness to the Holy Spirit and it can be understood only in the perspective of pneumatic ecclesiology. The very fact of the rise of the new local Church does not cause God's Church to be more catholic, as catholicity fulfills in the realization of the salvation in the concrete place in which there is faith, *koinōnía*, Eucharist the mission of all Churches.